

ІВАН О. КАНДИБА

За правду і справедливість

**Першому секретареві ЦК КП України
Шелестові Петрові Юхимовичу**

**КОНФЕДЕРАЦІЯ
УКРАЇНСЬКИХ ВІЛЬНИХ ПРОФЕСІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ (КУВПО)**

1967

Передрук із журналу «Сучасність», грудень 1967 р.

Заходами і коштами мюнхенського осередку
Українського християнського робітничого руху (УХРР)

За згодою Дослідно-видавничого об'єднання «Пролог» передруковуємо із журналу «Сучасність» (грудень 1967), і видаємо окремою брошурою лист-скаргу Івана Олексійовича Кандиби, одного з підсудних на процесі групи юристів, що були по-таємно засуджені закритим судом у Львові 1961 року.

Про долю цих ув'язнених та засуджених юристів офіційні чинники, тобто уряд УРСР, органи КГБ й радянська преса, мовчали. Щойно в цьому році українська громадськість довідалась дещо про їхню долю з листів-скарг. Ці протрисяючі документи у відписах поширюються в Україні.

Лист-скарга І. О. Кандиби не потребує жодних пояснень і коментарів; усе зрозуміле і ясне. В листі пишеться, що подібних справ було багато. Майже всі ув'язнені та засуджені — молоді люди, студенти і робітники.

Кожний з нас тут, по цей бік залізної завіси, має за обов'язок не тільки уважно прочитати цей лист-скаргу, але розповсюджувати правду про умови в СРСР, зокрема в Україні, і всілякими шляхами та заходами старатися допомогти тим особам, які караються за те, що вони змагалися проти облуди і брехні, проти великодержавного російського шовінізму, а за людську і національну гідність, за правду і справедливість.

Конфедерація українських вільних професійних
Організацій (КУВПО)

Укр. Робітничо-Селянська Спілка

Політичний в'язень
КАНДИБА ІВАН ОЛЕКСІЙОВИЧ,
Мордовська АРСР, п/в Явас, п/я 385/11

Таємно
Справа №..... 1961 г.

ВИРОК

Ім'ям Української Радянської Соціалістичної Республіки.
1961 року травня 20 дня Судова колегія в кримінальних справах
Львівського обласного суду в складі:

Головуючого — Рудика С. І.
Народних засідателів — Люборець П. М., Гершуненко К. М.
При секретарі — Любащенко В. Г.
З участю прокурора — Небяменко І. І.
Та адвокатів — Органовича С. М., Ковалю Я. Т., Бардякова Б. А.,
Ткаченко Г. Н., Гончарова В. В., Юрко А. Ф., Сапович Т. А.

розглянула у закритому судовому засіданні в м. Львові справу про
обвинувачення: (стор. 1 вироку — виписка).

1) Лук'яненка Льва Григоровича, 1927 р. народження, уро-
дженця с. Хрипівка Городнянського району Чернігівської обл., укра-
їнця, гр-на СРСР, із селян, чл. КПРС (виключеного із рядів КПРС у
зв'язку з даною справою), одруженого, з вищою юридичною освітою
у 1957 р. закінчив юридичний факультет Московського Держунівер-
ситету ім. Ломоносова, після чого працював штатним пропагандистом
у Радехівському і Глинянському райкомах партії, а з 1 лютого 196...
року адвокатом Глинянської юридичної консультації Львівської об-
ласті;

2) К а н д и б и Івана Олексійовича, 1930 р. народження, уродженця с. Стульно Володавського повіту (Підляшшя, нині Польща), українця, гр-на СРСР, із селян, безпартійного, неодруженого, з вищою юридичною освітою — у 1953 р. закінчив юридичний факультет Львівського Держуніверситету ім. Ів. Франка, після чого працював в органах юстиції м. Львова і Львівської обл. — нотаріусом Шевченківського району м. Львова, адвокатом Глинянської, а на день арешту адвокатом Перемишлянської юридичних консультацій Львівської обл., проживаючого в м. Львові по вул. Декабристів, 57/37;

3) В і р у н а Степана Мартиновича, народження 1932 р., уродженця с. Стремільне Лопатинського (нині Бродівського) р-ну Львівської обл., українця, із селян, гр-на СРСР, чл. КППС (виключеного із рядів КППС у зв'язку з даною справою), одруженого, з незакінченою вищою освітою — закінчив 1955 р. вищу партійну школу у м. Львові, після чого працював на комсомольській і партійній роботі в Івано-Франківському райкомі комсомолу, Львівському обкомі комсомолу, а на день арешту штатним пропагандистом Радеківського райкому партії;

4) Л і б о в и ч а Олександра Семеновича, 1935 р. народження, уродженця с. Глудно Березівського повіту (Лемківщина, у Польщі), українця, із селян, гр-на СРСР, безпартійного, одруженого, з вищою освітою, закінчив у 1958 р. Львівський сільськогосподарський інститут, працював інженером-землепорядником Львівського обласного управління сільського господарства;

5) Л у ц ь к і в а Василя Степановича, 1935 р. народження, уродженця с. Павлів, Радеківського району, Львівської області, із селян, українця, гр-на СРСР, чл. КППС (виключеного із рядів КППС у зв'язку з даною справою), неодруженого, з освітою 9 кл., працюючого до арешту зав. клубом с. Павлів —

у звинуваченні вище перелічених осіб по ст.ст. 56, ч. 1, 64 КК УРСР.

6) Б о р о в н и ц ь к о г о Йосипа Юліановича, 1932 р. народження, уродженця м. Сянік (Лемківщина, у Польщі), із робітників, українця, гр-на СРСР, чл. КППС (виключено із рядів КППС у зв'язку з даною справою), одруженого, з вищою юридичною освітою — закінчив у 1956 р. юридичний факультет Львівського Держуніверситету ім. Івана Франка, працюючого до арешту слідчим прокуратури Перемишлянського району Львівської області і

7) К і п и ш а Івана Захаровича, 1923 р. народження, уродженця с. Глудно, Березівського повіту (Лемківщина, у Польщі), українця, із селян, гр-на СРСР, безпартійного, одруженого, з освітою 8 класів, працюючого до арешту в органах міліції м. Львова — у звинуваченні обох по ст.ст. 19, 56, ч. 1 КК УРСР.

*

Усім нам пред'явлено звинувачення, яке заключається в такому (подається нижче точна виписка з протоколу):

«Підсудний Лук'яненко Л. Г., будучи ворожо антирадянськи настроений, з 1957 р. виношував ідею відриву Української РСР від Союзу РСР, підриву авторитету КППС, зводив наклепи на теорію марксизму-ленінізму.

Знаючи про розгром українських буржуазних націоналістів і зокрема організації українських націоналістів (ОУН) в західних областях України після Великої Вітчизняної війни і надіючись мати сприятливе середовище для своєї ворожої діяльності, Лук'яненко Л. Г. добився призначення на роботу у Львівську область. Лук'яненко Л. Г. в час праці в Радеківському районі ввійшов у злочинний зв'язок з підсудним Віруном С. М., також антирадянськи настроєним, з яким у 2 1959 р. домовився про створення націоналістичної організації — Української робітничо-селянської спілки (УРСС).

Програму УРСС пізніше склав Лук'яненко Л. Г. Як видно з програми, УРСС своїм завданням ставила: боротьбу проти радянського державного і суспільного устрою, проти КППС і Радянського уряду, за відрив Української РСР від Союзу РСР і створення так званої «Самостійної України», в програмі фальсифікувалась історія України, оправдувалась діяльність бувшого націоналістичного підпілля, в програмі вказувалось на глибоку конспіративність всієї діяльності УРСС.

Підсудні Лук'яненко Л. Г. та Вірун С. М. погодили між собою текст програми УРСС. Лук'яненко Л. Г. на друкарській машинці віддрукував текст програми і разом з Віруном С. М. розгорнув організаційну роботу по розширенню УРСС, втягнувши в її склад підсудних Кандибу І. О., Луцьківа В. С., Лібовича О. С.

Будучи членами УРСС і розділяючи її програму, підсудні Лук'яненко, Вірун, Кандиба, Луцьків, Лібович між собою вели розмови на антирадянські теми, підбирали з нестійких людей і бувших членів ОУН для вербовки в УРСС, роз'яснювали програму УРСС і шляхи її реалізації.

З метою розробки форм і методів боротьби проти радянського ладу, активізації ворожої антирадянської націоналістичної діяльності, 6 листопада 1960 р. в м. Львові на квартирі підсудного Кандиби було проведено зборище керівних учасників УРСС, в роботі якого прийняли участь Лук'яненко Л. Г., Вірун С. М., Кандиба І. О., Луцьків В. С.

На зборищі була обговорена програма УРСС, завдання та методи боротьби організації.

В виступах на зборищі Лук'яненко, Вірун, Кандиба, Луцьків погодились, що кінцевою метою УРСС є відривання Української РСР від

Союзу РСР, на зборищі робились наклепи на теорію марксизму-ленінізму, на даному етапі учасники зборища особливу увагу приділяли організаційним питанням, розширенню організації і створення осередку в підприємствах, установах, районах і областях Української РСР, підсудний Луцьків закликав до посилення роботи в армії і збройної боротьби проти радянського ладу.

Друге зборище учасників УРСС було призначено на 22 січня 1961 р., але не відбулося в зв'язку з арештом її керівників.

Таким чином Лук'яненко Л. Г., Вірун С. М., Кандиба І. О., Луцьків В. С., Лібович О. С. зрадили Батьківщині — Союзу РСР, створили ворожу організацію УРСС, ставили своєю метою боротьбу проти радянського державного ладу, КППС і її марксистсько-ленінської теорії, відірвання Української РСР від Союзу РСР і створення так званої „Самостійної України”.

Підсудний Кіпиш і Боровницький одержали тексти програми УРСС, задалегідь знавши про їх антирадянську суть і таку, що направлена проти радянської держави і КППС, читали програму і переховували як знаряддя і засоби вчинення злочину, направленого на зраду Батьківщині — Союзу РСР, відірвання Української РСР від Союзу РСР і створення так званої „Самостійної України”.

Вирок закінчується так (стор. 2—3 вироку):

«При обранні мір покарання Судова колегія враховує, що підсудний Лук'яненко на час організації УРСС був штатним пропагандистом Радеківського РК КПУ, його керівну і організуючу роль в УРСС, виключний цинізм, з яким вів боротьбу проти радвлади і КППС.

При обранні міри покарання Віруну, Кандибі, Луцьківу, Лібовичу, Кіпишу і Боровницькому Судова колегія враховує особовість підсудних, ступінь їх вини і небезпечність скоєних злочинів.

Керуючись ст. ст. 324, 333, 334, 335 КПК Української РСР, Судова колегія Львівського обласного суду

ПРИГОВОРИЛА :

Лук'яненка Льва Григоровича на підставі ст. 56, ч. 1 КК УРСР до смертної кари — розстрілу, з конфіскацією належного йому майна, на підставі ст. 64 КК УРСР до 15 років позбавлення волі в виправних трудових колоніях, а по сукупності вчинених злочинів на підставі ст. 56, ч. 1 КК УРСР вважати засудженим до смертної кари — розстрілу з конфіскацією належного йому майна.

Кандибу Івана Олексійовича на підставі ст. 56, ч. 1 КК УРСР, на 15 років позбавлення волі в виправно-трудовах колоніях з конфіскацією належного йому майна, на підставі ст. 64 КК УРСР до 12 років позбавлення волі в виправно-трудовах колоніях, а по сукупності вчинених злочинів на підставі ст. 56, ч. 1 КК УРСР вважати засудженим

до 15 (п'ятнадцяти) років позбавлення волі в виправно-трудовах колоніях з конфіскацією належного йому майна.

Віруна Степана Мартиновича на підставі ст. 56, ч. 1 КК УРСР на 11 років позбавлення волі в виправно-трудовах колоніях з конфіскацією належного йому майна, на підставі ст. 64 КК УРСР до десяти років позбавлення волі в виправно-трудовах колоніях, а по сукупності вчинених злочинів на підставі ст. 56, ч. 1 КК УРСР вважати засудженим до 11 (одинадцяти) років позбавленням волі в виправно-трудовах колоніях з конфіскацією належного йому майна.

Луцьківа Василя Степановича по ст. ст. 56, ч. 1, 64 КК УРСР по кожній з них зокрема на 10 років позбавлення волі в виправно-трудовах колоніях з конфіскацією належного йому майна, а по сукупності вчинених злочинів вважати засудженим до 10 (десяти) років позбавлення волі в виправно-трудовах колоніях з конфіскацією належного йому майна.

Лібовича Олександра Семеновича по ст. ст. 56, ч. 1, 64 КК УРСР по кожній з них зокрема на 10 років позбавлення волі в виправно-трудовах колоніях з конфіскацією належного йому майна, а по сукупності вчинених злочинів вважати засудженим до 10 (десяти) років позбавлення волі в виправно-трудовах колоніях з конфіскацією належного йому майна.

Термін відбуття міри покарання зарахувати Віруну С. М., Кандибі І. О., Луцьківу В. С., з 20 січня 1961 р., Лібовичу О. С. з 25 січня 1961 р., Кіпишу І. З. з 23 березня 1961 р., Боровницькому Й. Ю. з 24 березня 1961 р.

Стягнути з майна засуджених Лук'яненка Л. Г. та засуджених Віруна С. М., Кандибі І. О., Луцьківа В. С., Кіпиша В. З., Боровницького Й. Ю. по 50 (п'ятдесят) крб судових витрат в дохід держави.

Міру запобіжного заходу відносно всіх засуджених залишити попередню — тримання під вартою.

Вирок може бути оскаржений до Верховного суду Української РСР в 7-ми денний термін з дня вручення копії даного вироку.

Головуючий — Рудик

Народні засідателі — Люборець, Гершуненко

З оригіналом згідно: Голова Львівського облсуду
підпис

(С. Рудик)

(стор. 7—8 вироку)

*

Як видно з вище наведеного, нам пред'явлено дуже грізне звинувачення, а у зв'язку з цим і обрано відносно нас такі суворі кари. Але таке звинувачення, не відповідає фактичним обставинам нашої спра-

ви, тому що наші діяння такі, яких не тільки немає жодних підстав кваліфікувати як зраду Батьківщині, а й злочинними взагалі.

Я не заперечую того факту, що брошуру під умовною назвою «Проект програми УРСС», автором якої являється Лук'яненко, ми мали у своєму розпорядженні, читали її самі та й багатьом другим давали її читати, але зміст її не являється аж надто таким грізним як це вказано у вироді.

У брошурі «Проект програми УРСС» з марксистсько-ленінських позицій розглядався існуючий лад. З таких же позицій у ній піддано гострій критиці політику партії і уряду в роки голоду на Україні, 1933—1934 роки, масових репресій 30-х років у східних областях України — період, який прийнято делікатно називати «культом особи». Оцінка цього періоду майже не розходилася з офіційною оцінкою керівниками партії і уряду на 20-ому з'їзді КПРС і пізніше.

Критиці піддавалися недоліки післякультурівського періоду: бюрократичні методи керівництва народним господарством, засуджувався централізований метод планування в промисловості і сільському господарстві, вказувалося на обмеження прав профспілок, керівники яких стали правою рукою директорів в порушенні соціалістичної законності, різко піддано критиці політику щодо селян, які терплять соціальний, політичний і культурний гніт, що їх становище таке, яке нічим не відрізняється від становища кріпосних селян 17—19 століть.

Особливій критиці піддавалась національна політика на Україні на протязі всього періоду існування радянської влади; масове звинувачення мільйонів українців в націоналізмі і фізичне їх винищення, в тому числі тисячі політичних, наукових і культурних діячів України; заборона сотень українських поетів і письменників, істориків, діячів мистецтва і культури.

Вказувалося на обмеження України в її політичних, економічних правах, що вона позбавлена суверенітету, позбавлена права вступати в зносини з другими державами нашої планети в політичному, економічному відношеннях. Українська мова не стала державною мовою, вона витіснена з органів державної влади, з наукових установ, вищих і середніх учбових закладів, зі сфери промислових підприємств, з громадсько-культурного життя нації, що Україна являється справжнім придатком Росії, дві-третьох її багатства вивозиться за межі України, що над Україною тяжіє в усіх її галузях господарства політика великодержавного російського шовінізму.

А тому на підставі такого становища України робився висновок, що Україна в складі Союзу РСР не має можливості нормально розвиватися як в політичному, так і в економічному і культурному відношенні, що в деяких випадках її становище далеко гірше від становища при царському режимі і, фактично, являється колонією Москви, а в кращому випадку культурною автономією.

При таких обставинах автор її приходив до висновку, що для нормального розвитку української нації і її державності, Україна повинна вийти згідно ст. ст. 14 і 17 Конституцій УРСР і СРСР із складу Союзу РСР та стати абсолютно ні від кого незалежною, самостійною державою.

Вказувалося, що для здійснення такого акту необхідно створити організацію з умовною назвою УРСС, котра легально, згідно Конституції вела б агітацію і пропаганду серед українського народу за вихід Української РСР із складу Союзу РСР, з постановкою цього питання для здійснення його перед найвищими органами влади.

Також вказувалося, що коли б більшість української нації не підтримала б такої ініціативи, то організація підлягає саморозпуску.

На випадок здійснення такого акту, то в самостійній Україні політичний лад повинен бути радянським, а економічний — соціалістичним.

Україна, як самостійна і соціалістична держава, повинна була б залишатися в співдружності соціалістичних держав.

«Проект програми УРСС» долучений до справи у томі 10.

Ось кілька виписок із нього:

«Ми боремося за таку самостійну Україну, яка, високо забезпечуючи матеріальні і духові потреби своїх громадян на ґрунті усупільненої економіки, розвивалася б у напрямку до комунізму, по-друге, в якій би всі громадяни дійсно користувались політичними свободами і визначали напрямком економічного і політичного розвитку України — такою є остаточна боротьба нашої „партії”».

(Стор. 3 «Програми»).

«Засобом нашої боротьби, боротьби за певний наш ідеал, яким є самостійність України з широко розвиненим соціалістичним державним устроєм.

«Справа утворення Самостійної України кінець кінцем вирішуватиметься не лише партією, а усім українським народом.

«Отже мета цього першого етапу нашої боротьби полягає в завоюванні демократичних свобод, необхідних для організації всього українського народу на боротьбу за утворення незалежної національної держави. Методи досягнення цієї мети мирні, конституційні».

(Стор. 3 «Проекту програми УРСР»).

Суд у своєму вироді зфальсифікував «Проект програми УРСС», називаючи його програмою УРСС. З вироду суду випливає, що:

- 1) організація під назвою УРСС уже існувала;
- 2) організація під назвою УРСС мала свою програму, і члени УРСС вели практичну роботу по реалізації її.

Але усе це не відповідає дійсності. Така ідейна визначеність і організована закінченість створена слідчими органів КДБ Львівської обл. у своїх кабінетах, а суд оформив це остаточно у так званій нарадчій кімнаті під час складання вироку, а серед нас подібного до арешту не існувало.

Було нас кілька осіб, які бачили навкруги себе багато різних неподобств — масові порушення соціалістичної законності, політичних прав громадян, національний гніт, розгул великодержавного російського шовінізму, знущання над селянами і багато, багато других ненормальностей.

Отже, не існувало жодної організації і її програми, ніхто не приймав будь-якої присяги, не платили членських внесків, не було відповідно встановленої дисципліни, не було керівного ядра її, кожний вважав себе вільним у всіх відносинах.

Для того, щоб створити організацію, 6/XI—1960 р. зібралось нас 5 чоловік, крім згаданих у вироді 4, був ще Ващук Микола, який тоді вчився у вищій партшколі, родом з бувшого Ново-Милятинського (нині Кам'яно-Бузького) р-ну Львівської області, який і доніс про нас органам КДБ, що явилось причиною наших арештів і даної справи. На цьому зібранні, а не «зборищі», як це називає суд, ми обговорили «Проект програми УРСС» та вирішили по деяких причинах відхилити. Та скласти новий проект програми, який би відображав положення боротьби в основному за українізацію і за необмежені політичні права громадян і взагалі за демократизацію і другі питання. Питання про вихід України із складу Союзу РСР у новий проект програми не повинно було входити. Було вирішено зібратися знову, коли буде складено новий проект програми для обговорення його та затвердження, після чого він (проект) став би програмним документом, тоді була б створена організація, члени якої зобов'язані були б дотримуватись викладених у ній положень і проводити їх у практичне життя для досягнення відповідної мети. Ось тільки тоді була б організація і її програма.

Про це все ми дали докази, як на попередньому, так і на судовому слідстві, крім того, в справі мається такий документ, як «Нотатки» Лук'яненка, які він склав після нашої наради 6/XI—1960 р. ще до арешту, в яких повністю відображено хід наших зборів, які питання розглядалися і які прийняті рішення.

Однако, слідчі органи і суд усе це не прийняли до уваги і цілком про це замовчують як у звинувальному висновку, так і у вироді, а це тому, що їм таке не підходить, бо в такому разі не було б підстав притягати до кримін. відповідальності, а якби одного, двох і притягнули, то в такому разі не могло б бути і мови про таку кваліфікацію, як зрада Батьківщини, а найгірше могли б кваліфікувати такі дії, як антирад. агітацію і пропаганду.

Таким чином, слідчим органам і суду, щоб над нами розправитися, було вигідно взяти за основу звинувачення «Проект програми УРСС». Але як сказано вище, то і при таких обставинах не може бути і мови про таку кваліфікацію наших дій, як зрада Батьківщини, навіть і при цій повній фальсифікації «Проекту програми УРСС».

Так, у вироді, суд критику викладену у «проекті» партійних і рад. органів та їх керівників називає боротьбою проти радянського держ. ладу і суспільного устрою, боротьбою проти КПРС і її марксистсько-ленінської теорії; а поставлене питання про вихід України із Союзу РСР згідно ст. ст. 14 і 17 Конституцій УРСР і СРСР підмінив словом «відрив», щоб надати для практичного здійснення цього питання насильницького характеру, в чому вони і вбачають так звану зраду Батьківщини, яка передбачається ст. 56, ч. 1 КК УРСР; і зокрема нам дають зрозуміти не тільки в розмовах, а прокурор висказав у своїй звинувальній промові, що зрада нами Батьківщини полягає в тому, що ми нібито «змовились з метою захоплення влади», тобто в останньому пункті диспозиції ст. 56, ч. 1 КК; але ніде про це не пишуть конкретно, в чому саме полягає ця зрада, нема цього і у вироді, а на наші безконечні скарги у різні судово-прокурорські і партійні установи вказати конкретно, в чому саме, в яких ділянках полягає зрада нами Батьківщини, то абсолютно усі обходять це питання, а відписують загальними фразами, напр., «кваліфікація судом ваших злочинних дій вірна, а тому немає жодних підстав змінювати вирок»; і так безконечно отримуємо такі відповіді, а навіть судово-прокурорські високі, вищі і найвищі чиновники-бюрократи доходять і до таких наглих відповідей, як, напр., «кваліфікація злочину вірна, міра покарання обрана з врахуванням усіх пом'якшуючих (!?) обставин» — виходить, що вони зробили навіть ласку, за що повинні їм за таку гуманність бути дуже вдячними.

В «Науково-практичному коментарі кримінального кодексу РСФСР», виданому Всесоюзним інститутом по вивченню причин і розробки заходів попередження злочинності за редакцією доктора юрид. наук професора В. С. Никифорова, вид. 1964 р., в розділі «Особливо небезпечні державні злочини», в п. 9, сказано, що «змова з метою захоплення влади виражається в змові двох або кількох осіб про повалення радянської влади і встановлення в СРСР іншого державного і суспільного ладу»; таким чином, досягнення якоїсь мети, а в даному випадку виходу України із складу Союзу РСР, шляхом змови повинно проходити тільки насильницьким шляхом.

А де ж тут «змова з метою захоплення влади і т.д.» в наших діяннях, тоді як в «Проекті програми УРСС» малося на увазі поставити питання про вихід Української РСР із складу Союзу РСР мирним шляхом, шляхом всенародного референдуму з абсолютним дотриман-

ням ст. ст. 14 і 17 Конституцій УРСР і СРСР? А в чому ж таки зрада Батьківщини?

Згідно п. 2 розділу «Особливо небезпечні державні злочини» згаданого коментаря видно, що «зрада Батьківщини» виражається в діянні або бездіяльності, навмисно вчиненому гр-м СРСР на шкоду державній незалежності, територіяльній недоторканості або военній могутності Рад. держави, і заключається у виконанні одного або кілька конкретних діянь, перелічених в ст. 64 КК РСФСР (ст. 56, ч. 1 КК УРСР, яка передбачає зраду Батьківщини), а саме:

- 1) перейти на бік ворога (у цьому нас не звинувачують);
- 2) займатися шпигунством (у цьому також не звинувачують);
- 3) видати якусь державну або військову таємницю іноз. д-ві (у цьому нас також не звинувачують);
- 4) втекти за кордон або відмовитися повернутися з-за кордону (теж не звинувачують);
- 5) подати іноземній д-ві допомоги в проведенні ворожої діяльності проти СРСР (також не звинувачують);
- 6) змовитися з метою захоплення влади (що подібних злочинних дій ми не вчинили, доведено вище).

Ще раз і ще раз напрошується питання: в чому ж виражається так звана «зрада Батьківщини»?

Але ж для того, щоб її зрадити, то потрібно її мати, а у нас її немає, бо вже століття, як вона стогне у підневільному ярмі, ми позбавлені батьківщини; але нам ясно, чому ми являємося зрадниками Батьківщини, а це тільки тому, що ставили питання про визволення її з ярма. Але це друга сторона справи.

А щоб було ясніше, чому нас зробили зрадниками Батьківщини, слід коротко сказати, що за люди і якими методами вели вони як попередні, так і судові слідства. Так, зам. прокурора по Львівській обл., який здійснює нагляд за органами слідства Львівського КДБ Старіков — російський шовініст, наш слідчий відділення Львівського КДБ Сергадєєв — теж стопроцентний русифікований шовініст; обом попереднім ні в чому не уступають ст. слідчий Львівського КДБ Денісов, слідчий Володін, а також і, русифіковані українці, слідчі Клименко, Чорний і другі. Вони прожили на Україні десятки років, а української мови так і не вивчили, і не тому, що це їм важко дається, а тому, що вони її цілком ігнорують. А тому слідство велося рос. мовою, чим порушено ст. 90 Конст. УРСР і ст. 19 КПК УРСР, бо вони не хотіли «портити русскої речи собачьим наречием».

Прокурор Старіков дійшов до такої наглості, що з відкритою зухвалістю чванився перед Боровницьким своїм незнанням української мови, що українська мова недостойна бути державною мовою, що українська нація не здібна мати свою державність, а тому Б. Хмель-

ницький віддав Україну під рос. державність, а тому у 1922 р. Україна ввійшла в склад СРСР. Абсолютно нічим від них не відрізняється і нач. Львівського КДБ Шевченко.

Усі вони називали нас бандитами, головорізами, відщепенцями і чіпляли нам ряд інших ярликів, як ярих націоналістів і т. д.

А коли доходило питання про право виходу України із складу Союзу РСР згідно ст. ст. 14 і 17 Конституцій УРСР і СРСР, то усі згадані люди заявляли нам, що ми освічені люди і не повинні притворятися наївними простаками, бо згадані ст. ст. Конституцій поміщені не для практичного використання, а вони існують більше для світу, що ніби український нарід раз і назавжди вирішив долю України ще в 1922 р., об'єднавшись в СРСР, і нас він на таке не вповноважував, бо українському народові вихід не вигідний і не потрібний і т. д., відщепенці його.

Прокурор Старіков, нач. слідчого відділу Сергадєєв і ст. слідчий Денісов заявляли Лук'яненку і Вірунові, що коли б навіть і дійшло до того, що більшість укр. народу виявила бажання вийти із складу Союзу РСР, то рад. уряд не зупинився б перед приміненням збройних сил для затримання України в складі Союзу РСР.

Крім того, на протязі усього попереднього слідства порушувалась ст. 22 КПК УРСР, яка забороняє домагатись показань від обвинуваченого слідчим органам шляхом насильства, погроз та інших незаконних заходів.

Так, Шевченко заявляв Лук'яненку, що він може вператися, закон дає їм два місяці для ведення слідства, але якщо буде потрібно, то вони будуть тримати 5, 6, 8 місяців, а доб'ються того, що він і другі підпишуть те, що їм буде потрібно. Аналогічно заявляли нам слідчі Денісов, Клименко і другі.

До кожного з нас підсажували в камери своїх агентів. Так, з Лук'яненком сидів таємний агент розвідки Львівського КДБ, з Кандибою — агенти Хом'як Степан та Сокирко Микола, з Кіпишом — Олекс. Тарасович, а він же з Віруном вже проходив під прізвиськом Вахула. Усі вони представляли себе за укр. націоналістів і арештовані ніби по тих чи інших вигаданих справах. Увесь час вони спровокували на різні антирадянські теми, розказували про різні страхоття, які можуть чинити органи КДБ щодо арештованих, що єдиний вихід, щоб уникнути різних тортур, то краще зізнатися у своїх злочинах і піти на розкаяння і др. провокаційні різні заходи.

Шляхом погроз, обіцянок нач. слідчого відділу Сергадєєв, ст. слідчий Денісов добились від Луцькова дати вигідні їм, а нашій справі на шкоду, покази, за що пообіцяли звільнити його ще до суду.

Так, Луцьків на протязі усього слідства заявляв, що ніби Лук'яненко схилив його готуватися до збройної боротьби проти рад. влади, бо мирним шляхом неможливо буде добитися виходу України із скла-

ду СРСР, що ніби на зборах 6/ХІ—1960 р. Лук'яненко, Кандиба і Ві- рун заявляли про необхідність готуватися як можна скоріше до зброй- ної боротьби, засилати своїх людей в армію, вербувати офіцерів і т. д.

Але Луцьківа обманули і разом з другими засудили як зрадника Батьківщини, після чого йому заявили, що так потрібно було, і він вийде через два роки, якщо буде продовжувати співпрацювати з ними в таборі. Однак, минуло вже 5 років, а Луцьків, як і другі, досі в та- борі. З початку 1964 р. він почав писати скарги у різні судово-проку- рорські і партійні органи з вимогами звільнення його з табору на волю, в яких викриває усіх тих осіб, які його завербували, та розказує, що давав відносно усіх нас неправдиві покази. Відповідним властям це не сподобалося і тому вони вирішили Луцьківа заховати в божевіль- ній домі, де він і перебуває уже другий рік у центральній лікарні Мордовських таборів — п/я 385—3. Про згадане яскраво свідчать дві копії його заяв, які при цьому додаю.

А тому напрошується питання, чи могли такі люди — ярі велико- державні російські шовіністи і їх підголоски, русифіковані українці — об'єктивно підійти до розслідування справи тих людей, які попали у їх руки в основному тільки за те, що стали на шлях захисту своєї рідної мови, захисту своїх прав, своєї нації і її державності, від по- дібних у всьому їм типів? Безумовно — що ні. Вони підійшли до роз- слідування справи явно однобічно, з позицій насильства, фальсифі- кації, злоби і помсти відносно нас, поробивши з нас ярих ворогів на- роду у вигляді так званих зрадників Батьківщини.

Не кращим було відношення відносно нас і під час судового роз- гляду справи. Так, замість розгляду справи у приміщенні обласного суду або в клубі чи в іншому приміщенні, куди мали б широкий до- ступ громадяни, справа розглядалася у приміщенні ізолятора КДБ, де нас тримали під час ведення попереднього слідства. А це зроблено з метою проведення судового слідства (розгляду справи) в абсолютній ізоляції від громадськості і взагалі народу, незважаючи на те, що згідно ст. 91 Конст. УРСР і ст. 111 Конст. СРСР «Розгляд у всіх судах СРСР відкритий, оскільки законом не передбачені винятки». Але що для них Конституційний (основний) закон, коли для таких людей кримінальний закон вищий від найвищого закону, де вони і знахо- дять «лазейки». Так згідно ст. 20 КПК УРСР (гласність судового роз- гляду) говориться, що «Розгляд справ у всіх судах відкритий, за ви- нятком випадків, коли це суперечить інтересам державної таємниці». А тому суд прийшов до висновку, що наша справа являє собою таке, що «суперечить інтересам охорони державної таємниці», і вирішив ще більш — абсолютно ізолювати від оточення, вирішивши слухати спра- ву в ізоляторі та ще і при закритих дверях. І так, на протязі п'яти днів (16—20 травня) судовий розгляд справи проходив з участю тіль- ки трьох суддів (а фактично одного, гол. облсуду Рудика, бо т. зв.

народні засідателі — це тільки форма — для пропаганди), секретаря, прокурора, нас семи підсудних та цілого відділу охоронців (солдатів) з карабінами та ще й з відкритими багнетами. При таких обставинах, де нас ніхто не підтримував хоча би морально, не тільки у цій клітці за ґратами, а й зовні, бо майже ніхто, крім наших рідних, не знав, що ми попали у такі руки і що над нами чиниться розправа, не суд, а судилище, наші протести абсолютно не мали жодного значення, так як при таких обставинах з нами робили все те, що їм хотілося, а ми були безсильні протидіяти цьому.

Наші найближчі рідні усі ці дні розправи над нами зіходились біля цього страшного будинку десь за десятима дверима від нас, бо ближче їм не допускали.

Під час зачитання вироку також не допустили не тільки сторон- ніх осіб, а не пустили у цю кімнату з заграбованими вікнами і наших найближчих рідних, хоч згідно згаданої вище статті 20 КПК УРСР «вироки судів у всіх випадках проголошуються публічно», а в науко- вому практичному коментарі «К основам уголовного судопроизводства Союза ССР и союзных республик», вид. 1960 р. в ст. 12 «Гласность су- дебного разбирательства», в п. 12, говориться: «Основы устанавливают, что приговор суда во всех случаях провозглашается публично... Об- щественность всегда должна знать итог рассмотрения любого дела, имеет возможность составить мнение о правильности принятого ре- шения независимо от того, в каком порядке — открытом или закры- том — проводилось судебное разбирательство». Таким чином мається явне порушення гласности судового розгляду, згідно п. 9 ст. 370 КПК УРСР такі вироки являються незаконними і підлягають відміні. А чи відмінюють його? Незважаючи на багаточисленні наші скарги і скарги наших рідних, явно незаконний вирок у ж е ш о с т и й р і к тяжіє над нами усіма, і незважаючи на те, що живемо у самій демократичній із усіх демократичних держав нашої планети, у якій законність сама стабільна і сама справедлива із усіх існуючих законностей, незакон- ному вироку створені всі умови для «свободной и вольготной жизни на Руси».

Із згаданого видно, який дух панував як під час попереднього, так і під час судового слідства, а тому про будь-яку об'єктивність при роз- гляді справи не могло бути й мови. Люди, які мали відношення до нашої справи, являються усі як один ярими великодерж. рос. шові- ністами і т. д.

Не погоджуючись з наслідком — вироком щодо нас, кожен із нас склав скарги у Верховний суд для розгляду справи в касаційному порядку, на що нам нач. слідчого відділу КДБ Сергадеев і старший слідчий Денісов заявили, що нам скарги нічого не допоможуть, бо вирок повністю узгоджений з партійними органами і тому його ніхто не буде змінювати. Але ми скарги подали.

У Верховному суді наша справа була назначена для розгляду на 27/VI-61 р. І як нам стало відомо із цілком достовірних джерел, що в процесі підготовки справи до розгляду у суддів склалася думка, що вирок відносно нас являється явно незаконним по причині неправильної кваліфікації наших дій, а тому його слід замінити, перекваліфікувавши наші діяння із ст. 56, ч. 1 КК УРСР на ст. 62 ч. 1 КК УРСР, тобто відкинути звинувачення у зраді Батьківщини, а наші дії кваліфікувати як антирад. агітацію і пропаганду. І то тільки відносно Лук'яненка, Кандиби і Віруна, а остальних мали з-під варті взагалі звільнити.

Але сталося не так; у цей період органи Львівського КДБ викрили ще одну підпільну українську організацію під назвою «Український Національний Комітет» (УНК) — всього двадцять чоловік. А тому тим більше органи Львів. КДБ були зацікавлені, щоб вирок щодо нас був залишений без змін, бо це ж їх «праця», їх «заслуга», їх авторитет, і тому вони ревниво слідували за ходом підготовки справи до перегляду. А коли почули, що судді мають намір змінити вирок, то нач. Львів. КДБ полковник Шевченко з'явився у ЦК КП України з протестом, бо, як він заявив, антирад. організації зростають, а послаблення каральної політики негативно відіб'ється на ведення слідства по їх новій справі і взагалі активізує антирад. діяльність інших підпільних організацій.

І як видно, то таке втручання зробило різкий поворот у відношенні до нашої справи. Справу для розгляду було перенесено із 27/VI на 26/VII-61 р., тобто на місяць пізніше. А 26 липня Верховний суд УРСР частково змінив щодо нас вирок Львівського суду.

Відносно Лук'яненка смертна кара — розстріл — було замінено на 15 р. позбавлення волі, а щодо Кіпиша і Боровницького, то змінено кваліфікацію, а саме зраду Батьківщини (ст. 56, ч. 1 КК УРСР) замінено на антирад. агітацію і пропаганду (ст. 62, ч. 1 КК УРСР) і по ст. 187, ч. 1 КК УРСР за недонесення органам влади того, що вони знали про організацію, і знизили обом міру покарання із 10 років на 7 років кожному, а відносно нас остальних вирок залишено без будь-яких маліших змін.

Подаю виписку із Ухвали Верх. Суду.

«Справа №36к61. Таємно (як бачимо, то кругом таємно, а від кого скриватися? Адже політику партії і уряду підтримує в усіх відносинах весь радянський народ! — І. К.). Вирок ухвалено за головуванням тов. Рудика. Доповідач Загороднюк.

У Х В А Л А

Ім'ям Української Радянської Соціалістичної Республіки.

1961 року липня 26 дня Судова колегія в кримінальних справах Верховного Суду Української РСР в складі:

Головуючого т. Загороднюка В. М.

Членів суду т.т. Леднікової О. В., і Євдокімової В. С.

За участю пом. прокурора УРСР т. Погорілого В. П.

та адвокатів т.т. Коваля Я. Т. і Бардякова В. А.

розглянула у закритому судовому засіданні справу... Судова колегія

В С Т А Н О В И Л А :

... Кандиба, як інші учасники створеної націоналістичної організації УРСС, не тільки вели розмови на антирадянські теми. Вони, в тому числі Кандиба, як один із самих активних учасників УРСС підбирали з нестійких людей і бувших членів ОУН осіб для вербовки в УРСС. Кандиба, зокрема, затагнув у цю ворожу організацію засудженого Боровницького і Козика, давши їм для ознайомлення програму.

В судовому засіданні Кандиба визнав, що був націоналістично настроєний, членом УРСС став тому, що зійшовся з думкою засудженого Лук'яненка і погодився з програмою. Визнав Кандиба і те, що говорив Боровницькому про необхідність на його думку відокремлення Української РСР від Союзу РСР і створення «Самостійної України».

Цю ж ворожу ідею Кандиба підтримував при обговоренні програми УРСС на зборищі, яке відбулося у нього на квартирі.

Такі дії Кандиби, як і дії засуджених Лук'яненка, Віруна, Луцьківа, Лібовича Львівський обласний суд за ст.ст. 56, ч. 1, 64 КК УРСР кваліфікував вірно.

При обранні міри покарання засудженим Кандиби, Віруну, Луцьківу, Лібовичу суд виходив з небезпечності вчинених ними дій, ступінь вини кожного з них та особи засудженого.

Судова колегія вважає, що засуджені Кандиба, Вірун, Луцьків, Лібович на шлях вчинення державного злочину стали свідомо і проводили небезпечну ворожу діяльність. Виходячи з таких обставин, Судова колегія не вважає підстав для пом'якшення обраного покарання цим засудженим» (стор. 6 ухвали).

І далі

« У Х В А Л И Л А

... Касаційні скарги засуджених Кандиби І. О., Віруна С. М., Луцьківа В. С., Лібовича О. С. і його адвоката залишити без задоволення, а вирок Львівського обласного суду від 20 травня 1961 року відносно них і в решті відносно Лук'яненка, Кіпиша та Боровницького без змін.

Голова суду: підпис; члени суду: підписи.

Згідно: член Верховного суду УРСР підпис:

(Загороднюк).

12 екз. 1/VIII—61 р. В. К.».

Як видно з цього, то і у самому Верховному суді ці ж Леднікові та Євдокімові, Загороднюки і Погорілові майже абсолютно нічим не відрізняються у підході до нашої справи від таких людей, як Старіков, Сергадєєв, Денісов, Рудик, Нетименко і др. Вони не тільки проштампували зфальсифіковану нашу діяльність слідчими органами та судом Львова та ще й самі вдалися до фальсифікації у своїй ухвалі. Як Кандиба міг втягнути в організацію Боровницького, коли вони у цій же ухвалі визнали, що Боровницький не належав до організації; а щодо Козика, то він взагалі не має жодного відношення до нашої справи і не проходив навіть свідком, не говорячи про участь в організації. Був націоналістично настроєний, але тільки проти великодержавних російських шовіністів — тих чиновників, у яких повнота влади знаходиться в їх руках і поводять себе на Україні, як повні господарі, як окупанти і чинять усе те, що вигідно їм, а що йде на шкоду українській нації і її державності.

Не відповідає дійсності і те, що ми ніби підбирали в організацію бувших членів ОУН, такого не було, і це є видумка. Але це не значить, що вони погані люди, навпаки — вони дійсні патріоти України; про це ми переконались, знаходячись з ними в одному концтаборі. А в чому ж таки полягає наша діяльність, як зрада Батьківщини? Невже думка про необхідність виходу України з СРСР? А для кого й для чого тоді ст.ст. 14 і 17 Конституцій? Верховний суд не тільки проштампував вирок облсуду, а й надав йому т. зв. законної, а по суті незаконної сили!

Подібних справ до нашої було багато. Так, наприклад, Станіславська (Ів.-Франківська) справа. У грудні 1958 року було арештовано ряд молодих робітників і студентів, які створили організацію під назвою «Об'єднана партія визволення України» (ОПВУ), мета якої була національне визволення і створення самостійної незалежної України. Зокрема, арештовані із цієї організації і засуджені Станіславським (нині Івано-Франківським) облсудом при закритих дверях 4-10 березня 1959 року такі особи:

1) Гарматюк Богдан, 1939 р. народж., із сер. спец. освітою — технік будівельник, 2) Ткачук Ярема Степанович, 1933 р. народж., із сер. освітою — токар, 3) Тимків Богдан Іванович, 1935 р. народж., студент другого курсу Львів. лісотехн. інституту, 4) Площак Мирон, 1932 р. народж., робітник, 5) Струтинський Іван Вас., 1937 р. народж., з середньою освітою, деригент при заводському хорі худ. самод. — відносно цих осіб прокурор вимагав засудити до смертної кари, але судом засуджений кожен до 10 років позб. волі, 6) Юрчик Микола, 1933 р. народж., робітник і 7) Коневич Іван, 1930 р., робітник — обидва засуджені на 7 років позб. волі — усі засуджені по ст.ст. 54^{1-а}, 54¹¹ КК УРСР (старого) — як зрадники Батьківщини, що відповідає новому кодексу ст. 56 ч. 1 КК УРСР; а також 8) засуджений по цій

справі Площак Василь на 2 роки позб. волі за недовесення орг. КДБ на свого рідного брата Мирона про його участь в згаданій організації. На сьогодні трое останніх уже звільнені по закінч. терміну кари, а перші п'ятеро ще відбувають ув'язнення тут же, у Мордовських концтаборах.

16-23 грудня 1961 року відбулося аналогічне судилище у Львові над двадцятьма особами за створення організації «Український національний Комітет» (УНК), метою якого було також домагання про вихід Української РСР із складу Союзу РСР. Це в основному були робітники львівських заводів, а саме:

1) Коваль Іван Теодорович, 2) Грицина Богдан — обидва засуджені до смертної кари і їх розстріляно, обидва ще цілком молоді хлопці, робітники, 3) Гнот Володимир, слюсар політехнічного інституту і Гуриній Роман, 1939 р., народж., працював на з-ді п/я 47 — обидва були засуджені до смертної кари, але вирок замінено до 15 років позб. волі кожному, 5) брати Зелімаш Григ. і Олексій — колгоспники, засуд до 15 і 12 років, 6) Мелих — філолог, закінчив Львівський держуніверситет — засуджений до 15 років, 8) Кіндрат Василь — молодий хлопець, засудж. до 13 років, після чого збожеволів, 9) Кирило — зас. до 12 років, 10) Машталер Микола — до 10 років, 11) Сорока Степан — до 15 років, 12) Покора — до 12 р., 13) Іовчик — 15 р., 14) Каспришин — до 5 р. (уже звільнився), 15) Минько — 10 років, 16) Тегивець — до 12 років, 17) Мельничук Микола — до 10 років, 18) Хом'якевич — до 12 років, і ще двох — всього 20 (двадцять) чол.

До усіх них як під час попереднього слідства, так і під час судового розгляду був повністю такий же підхід, як і до нас, бо з нами мали справу ці ж самі люди, що й з ними, а вирок Львів. суду щодо них (за винятком Гнота і Гурного) повністю проштамповано і узаконено, а точніше, — незаконний вирок узаконено. Цілком подібне явище і щодо групи по Станіславській справі.

Подібних, але менших справ багато, а одиноких по справі сотні із різних областей України.

Хрущов в доповіді «Про контрольні цифри розвитку народного господарства на 1959—65 роки» на 21 з'їзді КПРС сказав:

«В Радянському Союзі зараз немає фактів притягнення до судової відповідальності за політичні злочини. Це, безумовно, велике досягнення. Воно говорить про небувалу єдність політичних переконань всього нашого народу, про його спаяність навколо Комуністичної партії і Радянської влади» («Правда» за 28/І—59 р.).

Так, це правда, бо і в нашому кодексі — з 1961 р. не знайдеш і слова «політичні злочинці», але зате на місці колишнього кримінального кодексу, який діяв по грудень 1958 р., замість розділу «Контрреволюційні злочини» у новому кодексі появилася розділ «Особливо небезпечні державні злочини». Але хоч

і змінено назву, суть їх залишається попередня. І хоч у цих в'язнів, яких безконечно групами направляють у табір з усіх республік СРСР, в тому числі з Москви, з Ленінграду, а найбільше з України, у вироках записано, що вони являються особливо небезпечними державними злочинцями, кожний з них вважає себе тільки політичним в'язнем. І вважаю, що від зміни назви не кращою стала єдність політичних переконань, від цього не зміцніла спаяність їх навколо Компартії і Радянської влади.

Царський уряд таку велику людину, як М. Чернишевського, теж засудив як державного злочинця, але від цього в очах прогресивної громадськості він не перестав бути політичним діячем і політичним в'язнем. Але хіба можна рівняти такого великого політичного діяча, яким був Чернишевський, до нас, простих смертних. Він в очах царської влади був всього навсього державним злочинцем і засуджений всього навсього на 7 років каторги, зате ми в очах радянської влади не тільки державні злочинці, а й небезпечні державні злочинці і не тільки небезпечні, а й особливо небезпечні державні злочинці, і нас карають не на 7 років каторги, а на десять-п'ятнадцять років каторги (до 1959 р. — на 25 років), і навіть часто-густо до смертної кари — розстрілу; таким чином ми на два поверхи вище стоїмо Чернишевського і у два-три рази несемо тяжчі кари. А таке «щастя» нам дістається тільки завдяки Радянській гуманності, як «вищому типу гуманності».

Але чомусь у цьому питанні не достає логіки. Так, особи, які засуджені в сорокових, п'ятдесятих роках як політичні злочинці, з 1959 року стали називатися особливо небезпечними злочинцями, — раптово перестали бути політичними злочинцями, а таких є ще багато. Крім того, згідно нового законодавства передбачено найвищу міру покарання до 10 років, а як виняток до 15 років чи смертна кара. В радянському праві є таке правило, що закон має зворотню силу, коли він пом'якшує кару. Але на ділі воно не так. Новий закон вступив в силу в грудні 1958 року, а над багатьма людьми тяжіє вирок і по сьогоднішній день — 25 років.

Так, наприклад, відомий український адвокат доктор Володимир Горбовий, 1899 р. народження, гр-н Чехословацької республіки, засуджений без слідства за так званим ОСО (особое совещание — трійка) до 25 років тільки за те, що в 1935 р. захищав на Варшавському процесі Степана Бандеру, який звинувачувався у вбивстві міністра внутрішніх справ Польщі, і сидить з 25 роками по сьогодні уже більш 20 років.

2) Зарицька (Сорока) Катерина Миронівна, 1914 р. народження, у 1947 р. засуджена на 25 р. тюрми за організацію Червоного Хреста для УПА і ось уже на протязі більше 18 років сидить у Володимирській тюрмі, а її чоловік Сорока Михайло, 1919 р. народження, сидить

у радянських тюрмах і таборах з 1940 року майже безвихідно по сьогоднішній день, тільки у 1948 р. був звільнений після восьмилітнього відбуття, але через 8 місяців висланий на заслання. В 1952 р. арештований знов і в 1953 р. засуджений до розстрілу з пізнішою заміною на 25 років позбавлення волі тільки за те, що протестував проти сваволі в таборах, про яку частково описали Солженіцин, Галицький, Горбатов, Дьяков, Алдан-Семіонов і др. В 1957 р. його реабілітовано за перший т. зв. злочин, який полягає в тому, що ніби хотів в 1940 р. організувати повст. проти рад. влади, але цих вісім років не зараховують у новий термін покарання — виходить просидів їх даром. Їх син Богдан родився у Львівській тюрмі у 1940 р., де сиділа мати, ріс і виховувався без батьків.

Разом з Зарицькою Катериною сидять в одній камері ще такі жінки, як Дідик Галина, 1912 р. народження, арештована у 1950 р. і засуджена на 25 р. тюрми за співучасть в організації Червоного Хреста для УПА, а також Гусяк Дарія, 1924 р. народження, арештована теж у 1950 р. і засуджена на 25 р. тюрми за участь в ОУН (кур'єр при проводі) і багато-багато других мужчин і жінок різних націй сидять безвихідно по 15—20 і більше років і це тільки тому, що радянська влада така гуманна, і ця гуманність заключається в тому, що радянський закон має зворотню силу в тому випадку, коли він пом'якшує кару. А на ділі, навпаки. І особливо це видно по згаданих жінках, які безвихідно томляться в тюремній камері уже більше, як по 16—18 років.

Крім вище згаданого, Хрущов кілька років пізніше, здається, у 1962 чи 1963 рр. заявляв ще і таке, що у 1965 р. він сфотографується з останнім злочинцем. Правда, кажуть тепер, що Хрущов пустомеля, але він же був і вірним лєнінцем. В'язнів не тільки не стало, а їх чим далі, то збільшується.

Царський уряд політичних в'язнів відправляв для відбуття кари у далекі східні райони імперії — Сибір, Далекий Схід, Північ; так поступає і радянський уряд. Але за царизму національні меншості терпіли національний гніт і не мали своєї національної незалежності, а тепер, при радянській владі, кожна нація в тому числі й українська, має свою державну незалежність, так чому ж у такому разі ми навіть позбавлені права відбувати кару на своїй рідній землі, і щоб нас «перевиховували» українці, а не чужинці за тисячі кілометрів від рідної землі та від наших рідних. З рідними дозволяється одне побачення у рік, особисте дають на час до трьох діб, а фактично на три ночі, а то і дві і навіть одну ніч, бо днем виганяють на роботу, а вечір і ніч залишаються на побачення. Скільки дати ночей, то залежить від нач. табору і вважається, що повезло тому, кому дали побачення на три ночі, дуже часто дають дві, а то й одну ніч. Так, мені у 1965 р. у грудні дали побачення з батьком тільки на одну ніч з 6—7 грудня і не дозволили ні одного грама передачі з продуктів і взагалі нічого. Так дуже часто буває, а цим нещасним родичам приходить їхати

і мучитись за тисячі кілометрів, щоб побачитись зі своїми дорогими їм дітьми та допомогти їм матеріально, але продукти їм приходиться везти назад. І так вони нещасні, горем прибиті, змучені вертаються додому за тисячі кілометрів.

За новим режимом з 1952 р. нам взагалі нікому не належиться ні продовольчих пачок, ні передачі, і тільки після відбуття половини строку можуть дозволити на отримання 3 пачки в рік по 5 кг. Як виняток тільки тим в'язням, які повністю розкаялися у своїх т. зв. злочинах і стали повністю на «путь исправления».

І так, ми позбавлені матеріальної допомоги від рідних, чого навіть не робив і царський режим, бо тоді в'язні мали право одержувати матеріальну допомогу без обмежень, зате гуманна Радянська влада цього позбавляє.

Видають пачки продовольчі вагою до 10 кг тільки тим в'язням, яким присилають з-за кордону рідні чи знайомі, або і цілком чужі. Їх адресують не на адресу місця перебування в'язня, а на таку адресу: Москва, п/я 5110/1 ЖХ (далі прізвище в'язня), а Москва персилає туди. Такої пачки не повертають, а віддають, щоб не викрити себе перед світом. Їх отримують німці, литовці і деякі другі, а з наших ніхто не отримує. Слід зауважити, що їх можна отримувати з-за кордону навіть по кілька пачок в місяць. Як бачимо — кругом політика.

Переважає більшість в'язнів перебуває на напівголодному пайку. Нам дають харчів, які ніби становлять 2300—2400 кал., але добре, якщо там є 1500 кал., бо продукти самої низької якості, особливо весною і літом до нового врожаю. Оселедці гнилі і смердючі, у сушеній картоплі, макаронах, крупі, м'ясі кишать черви. Ось денна норма: хліб — 700 г. (чорний і завжди кислий), крупа — 110 г., мука пш. 2-го гат. — 20 г., макарони — 10 г., м'ясо — 50 г., риба — 85 г., олія — 15 г., комбіжир — 0,4 г., картопля — 400 г., овочі — 250 г. Це все рівняється 2300—2400 кал.

Тюремний пайок: 1937 кал., а так званий строгий 1324 кал., а саме: хліб — 450 г., мука пш. 10 г., крупа — 50 г., риба — 60 г., олія — 6 г., картопля — 250 г. і овочі 200 г. На цьому пайку тримають тих, хто відмовляється від роботи.

Нас заставляють виконувати норми на 100 відсотків, і на таких роботах, які ми виконуємо, витрачається 3500—4000 кал. (ж. «Здоров'я», № 9 за 1966 р., стор. 26—27). Ось і живи.

Від такого існування дуже багато хворих на сухоти, на серцеві «вороби і др. Медична допомога дуже погана, ліків необхідних мало або і цілком не буває, а щоб отримати їх від рідних в бандеролі — не дозволяється, бо їх відправляють назад, як це зробили відносно моєї, 27 вересня цього року, або ліки знищують на місці. Затє кругом виють лозунги, напр.:

1) Производственники, добивайтесь повышения производительности труда!

2) Пр-ки, работайте производительно каждый час, каждую минуту!

3) Пр-ки, дорожите каждой минутой свободного времени!

4) Пр-ки, не допускайте преждевременного ухода с работы!

5) Пр-ки, Ваша задача выпускать продукцию только высшего качества.

6) Пр-ки, не допускайте потерь рабочего времени. Работайте производительно все 480 минут рабочей смены! і десятки їм подібних.

Робочий день — 8 годин щодня, немає скорочених роб. днів перед вихідними і святами.

Свій одяг заборонено носити, лише всі носять єдину форму із тканин бавовняно-паперових.

Не маємо права передплачувати таких журналів, як «Кур'єр Юнеско», «Америка», «Англія» і др. Заборонено передплата газет і журналів з країн народних демократій. Таким чином, ми майже ізольовані від світу, позбавлені майже усіх прав; але зате маємо право на рабську працю і на напівголодне існування у повній неволі, у повній ізоляції від цивільного світу.

Нашою Батьківщиною являється Україна і якщо ми її зрадили, то чому нас не тримають на Україні і не виховує та перевиховує український нарід? А може тому, що Радянська Україна — це не Україна; а права, які надані гр-нам Радянської України згідно її Конституції не являються реальними правами і ними немає можливості практично користуватись, а якщо хтось посміє використати таке право, наприклад, як право виходу Української РСР із складу Союзу РСР, то такий намір здійснення його боком вилазить, бо до цих осіб зразу чіпляють ярлик зрадника Батьківщини на довгі-довгі роки.

А може ми все-таки не являємося зрадниками Батьківщини?

Як відомо, в таких містах України, як Київ, Львів, Луцьк, Івано-Франківськ у вересні минулого року були проведені арешти багатьох інтелігентів за ніби антирадянську діяльність, а у цьому році — у березні і квітні відбулися над ними процеси, внаслідок чого їх засуджено по ст. 62 ч. 1 КК УРСР на терміни від одного до шести років, кваліфікувавши їх злочини як антирадянську пропаганду і агітацію. Ці особи знаходяться разом з нами.

У травні цього року до нас, у табір, приїжджали представники органів КДБ із західних областей України і викликали на бесіди в'язнів-українців. В одній із таких бесід представник Івано-Франківського КДБ, Козаков, 8 травня заявив в'язневі Площаку Мирону, який засуджений по Станіславській груповій справі (8 чоловік) у 1959 р. до 10 років, як зрадник Батьківщини, що коли б тепер їх судили, то не були б засуджені, як зрадники Батьківщини, а як за антирадянську

агітацію і пропаганду і їх би засудили не більше, як на 3—5 років. Точно так же заявляв мені представник КДБ Української РСР капітан Гаращенко 16 травня, тобто, що нас тепер не судили б як зрадників батьківщини, а як за антирадянську агітацію і пропаганду на терміни не більше п'яти років. А на моє запитання, чому ж не переглянуть нашої справи і подібних других, то він відповів, що ніхто на себе такої місії не візьме, бо нас було засуджено в період керівництва Хрущова. Але якщо Хрущов виправляв деякі неподобства, натворені Сталіним, то чому теперішні керівники не можуть виправити тих чи інших неподобств, у тому числі справ політичних в'язнів, які натворено за період перебування при владі Хрущова? Подібне заявляли згадані представники КДБ і другим в'язням. Але нам від цього не легше.

У 1964 р. приїжджав сюди представник від Львівського КДБ Марусенко, який вихвалявся, що тут знаходиться багато його хресників, тобто в'язнів, яких він ловив і арештовував, як в'язня Скіру Богдана і других. Він же приїжджав сюди в перших числах квітня цього року. В числі інших в'язнів він викликав і мене. У нашій розмові він заявив мені, що на наші неодноразові скарги ЦК КП України зажадав, щоб представник Львівського КДБ доклав нашу справу в ЦК, щоб вирішити, правильно чи неправильно ми засуджені.

Доповідати в ЦК нашу справу їздив він, Марусенко. Він сказав мені, що по тих офіційних даних, які маються в справі, то в дійсності не було підстав судити нас як зрадників Батьківщини. Такої думки він і другі представники КДБ, прокуратури, суду, а також представники ЦК України. Але тут же він мені заявив, що коли він виклав у ЦК усі неофіційні дані, як програвання магнітофонної плівки (на якій були записані наші розмови на нараді 6/XI—60 р., як встановлено, то вже тоді, на зборах 6/XI та й раніше до них Ващук був агентом КДБ і мав з собою у портфелі магнітофон), в квартирах наших і камерах та інші агентурні неофіційні дані, але яких вони не можуть офіційно долучити до справи, бо таке не дозволено законом, то він цим самим переконав працівників ЦК КП України в тому, що ми правильно засуджені в якості зрадників Батьківщини. Ось так вирішилась наша доля і доля багатьох подібних нам.

Можливо, що цей же людолов 20-го віку і залазив таємно у мою квартиру 30 грудня 1960 р., але цей таємний агент погорів, бо зайшовши в квартиру, там побачив мою племінницю, яка приїхала до мене в гості, і якої він не сподівався там застати, а тому змушений був негайно тікати із четвертого поверху і так біг аж до провулку, де і скрився. Ось таким методом і діють подібні молодчики навколо усіх підозрілих їм осіб, а підозрілих для них мається дуже багато, які заповнюють чорні списки. Таким же чином фабрикуються справи за справою.

Тут дуже коротенько сказано лише про деякі питання і моменти з них. Для того, щоб висвітлити усю нашу справу по сьогоднішній день, то потрібно на це списати тисячі сторінок.

Поскільки слідчі органи КДБ, прокурорські й судові робітники весь час покликають, що усі питання щодо нашої справи узгоджені з партійними органами, то по нашій справі ми в дальнішому будемо звертатися тільки у ЦК КП України з вимогою перегляду нашої справи і перевезення нас із чужини на свою Батьківщину — Україну.

Якщо в найближчий час наша справа не буде переглянута, і не буде знято з нас тавро зрадників Батьківщини, та не будемо повернуті на Україну, то ми змушені будемо звертатися в дальнішому за допомогою нам у згаданих питаннях до прогресивної громадськості України та прогресивної громадськості усієї нашої планети.

Підпис: І. О. Кандиба

Пояснення скорочень

- п/в — поштове відділення;
п/я — поштовий ящик (поштова скринька);
гр-на, гр-н — громадянина, громадянин;
чл. КПРС — член Комуністичної партії Радянського Союзу;
ст. 56, ч. 1, КК УРСР — стаття 56, абзац 1, Кримінального кодексу Української РСР;
зам. прокурора — замісник (заступник) прокурора;
Львівський КДБ — обласне управління Комітету державної безпеки (КГБ) при раді міністрів УРСР по Львівській області;
ст. слідчий — старший слідчий (прокуратури або КГБ);
ст. 19 КПК УРСР — стаття 19 Кримінально-процесуального кодексу Української РСР;
гол. облсуду — голова обласного суду;
хор худ. самод. — хор художньої самодіяльності (аматорський хор);
на з-ді п/я 47 — на заводі з поштовою скринькою ч. 47;
повст. проти рад. влади — повстання проти радянської влади;
пр-ки — виробничники (виробничники).

Нова книга видавництва ПРОЛОГ!

Вийшла з друку

АНТОЛОГІЯ МОЛОДОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ П. Н.

ШІСТДЕСЯТ ПОЕТІВ ШІСТДЕСЯТИХ РОКІВ

Упорядкування, вступна стаття і довідки

Богдана Кравцева

У книзі — також біографічні дані та короткі творчі силуети окремих поетів. Видання має XXIV + 300 сторінок.

Ціна: в м'якій оправі — 3,50 дол., в твердій оправі — 5,— дол., або відповідна сума в перерахунку на іншу валюту.

Замовлення просимо адресувати до:

„Prolog”, Assn. Inc.

875 West End Ave. Apt. 14 B

New York, N. Y. 10025 — U.S.A.

або до видавництва журналу «Сучасність».

У видавництві ПРОЛОГ вийшло з друку

друге видання

збірки поезій

Василь Симоненко

БЕРЕГ ЧЕКАНЬ

Упорядкував і вступну статтю написав Іван Кошелівець.

У збірці поезії, заборонені в Українській РСР та Радянському Союзі або спотворені цензурою КПРС.

Збірка має 220 стор. Ціна — 2,50 дол. або відповідна сума в перерахуванні на іншу валюту. Замовляти безпосередньо у вид-вах «ПРОЛОГ» і «СУЧАСНІСТЬ». Книжку можна купити також в українських книгарнях.

Проф. Дмитро Дорошенко

НАРИС ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

в 2-х томах, з передмовою проф. О. Оглоблина

Обидва томи перевидано в-во «Дніпрова Хвиля» одною книгою, разом 600 стор. великого формату; ціна в полотняній оправі з золотодруком НМ 40.—, амер. дол. 10.—, канад. дол. 11.—; в м'якій оправі НМ 34,—, амер. дол. 8,50, канад. дол. 9.—, в інших країнах рівновартість ціни в американських долярах.

Адреси для замовлення й для вплати грошей:

„Dniprowa Chwyla“, 8 München 2, Dachauerstr. 9/II, Germany

Dr. Roman Klimkevich, 573 N.E. 102nd St., Miami Shores, Fla. 33138, U.S.A.

З приводу 110-річчя з дня народження та 50-річчя з дня смерти Івана Франка у «Суспільно-політичній бібліотеці» (ч. 17) видавництва ПРОЛОГ вийшов з друку збірник матеріялів п. н.

Іван Франко

ПРО СОЦІЯЛІЗМ І МАРКСИЗМ

(Рецензії і статті — 1897-1906)

Упорядкування, вступна стаття і довідки Богдана Кравцева.

Книжка має 260 стор. Ціна — 2,50 дол. або відповідна сума в перерахуванні на іншу валюту.

З замовленнями звертатися до видавництв «Пролог» і «Сучасність»

В 25-річчя постанови Української повстанської армії (УПА), пропонуємо нашим читачам придбати

СПІВАНИК УПА

збірку пісень, які принесли воїни УПА та члени революційної ОУН — учасники рейду до Західньої Європи в 1947—1948 рр.

Співаник — ноти і тексти пісень — виданий ще в 1950 р.

Ціна одного примірника 1.50 дол., в Німеччині 5. нм.

Видавництво «УС»
